

Lubomír Kopeček, ed.

OD MEČIARA K DZURINDOVI.

Brno: Mezinárodní politologický ústav, 2003, 177 s.

Pokiaľ väčšina súčasnej českej literatúry, zaoberajúcej sa slovenskou politikou, popisuje predovšetkým históriu československých vzťahov, poprípade rozpad ČSFR, autorský kolektív študentov politológie pod vedením Lubomíra Kopečka sa pri skúmaní slovenskej politiky od prevažujúcej tendencie odkláňa. Už podtitul tejto publikácie z dielne Medzinárodného politologického ústavu „Slovenská politika a politický systém v prvom desaťročí samostatnosti“ objasňuje pole, na ktoré sa autori zamerali. Pomocou deskripcie a analýz si za cieľ kladú „poskytnúť čitateľovi na relatívne obmedzenom priestore plastický a zrozumiteľný obraz slovenskej politickej reality“.

Uvedenému cieľu je podriadená tak štruktúra knihy, ako aj spracovanie konkrétnych statí. Knižka začína krátkym úvodom Lubomíra Kopečka, v ktorom objasňuje zámer diela a približuje čitateľovi obsah jednotlivých statí. Autor v úvode zároveň poukazuje na fakt, že „slovenská politika v roku 1993 rozhodne nezačínala z bodu nula“. Práve preto v prvej stati s názvom „Proměny moderní slovenské politiky“ Lubomír Kopeček stručne zachytáva vývoj slovenskej politickej scény pred rokom 1989, následne proces slovenského prechodu k demokracii a prvé desaťročie samostatnosti. Autor okrem iného porovnáva charakter normalizačného režimu 70. a 80. rokov v oboch častiach federácie a dospieva k záveru, že na Slovensku pôsobil režim menej represívne a viac „liberálne“. Pri popise obdobia tesne po prechode k demokracii autor podčiarkuje fakt, že ani jeden politický subjekt, snažiaci sa plnohodnotne zakotviť v oboch častiach federácie, so svojou

snahou neuspel, a tejto absencii „federálnej“ politickej strany pripisuje značnú váhu v následnom procese rozpadu ČSFR. Po heslovitej komparácii základných rysov ústav ČR a SR autor popisuje kľukaté cesty demokracie v prvých desiatich rokoch existencie SR, pričom nevynecháva pikantné príklady pokusov zlikvidovať denník SME/SMENA, či citáty z pamätného prejavu Vladimíra Mečiara v Zlatej Idke v novembri 1993. Tento fakt treba hodnotiť pozitívne, nakoľko prispieva k dokresleniu koloritu slovenskej politickej scény v uvedenom období. Slovenskú republiku v období rokov 1994–1998 Lubomír Kopeček zaraďuje do Zakariovej skupiny neliberálnych demokracií a po náčrte udalostí a zmien v rokoch 1998–2002 v závere tvrdí, že voľby v roku 2002 „otvorili cestu k prehĺbeniu konsolidácie demokratického režimu“.

Následné tri state, ktorých autorom je Marián Belko (v prípade statí „Moc zákonodárná“ spolu s Lubomírom Kopečkom), komplexne popisujú jednotlivé zložky politickej moci, čiže moc zákonodárnú, výkonnú a súdnu.

V stati venovanej moci zákonodárnej autori polemizujú, akú úlohu zohrala pri konsolidácii demokracie ústavne zakotvená parlamentná forma vlády. Dospievajú k záveru, že síce „nezabránila smerovaniu k neliberálnej demokracii“, ale i cez množstvo nedostatkov sa jej podarilo „zaistiť aj v Mečiarovej ére prežitie názorovej a politickej plurality“. Autori popisujú kompetencie a postavenie Národnej rady Slovenskej republiky, volebný systém, a opäť pridávajú perličku, tentoraz vo forme popisu parlamentného zasadnutia z 3. na 4. november 1994, tzv. „noci dlhých nožov“. Takisto pri popise poslaneckého mandátu detailne dokumentujú kauzy porušovania práv poslancov Gauliedera a Spišáka, ktoré sa dajú charakterizovať len ako pokus o zavedenie protiústavného imperatívneho mandátu. V stati „Moc výkonná“ Marián Belko popisuje právomoci a posta-

venie prezidenta a vlády SR. Popisuje aj „inštitucionálno-mocenskú konfrontáciu“, ktorá vládla pri komplikovaných vzťahoch medzi prezidentom Kováčom a premiérom Mečiarom, následné posilňovanie mocenského postavenia vlády, ale aj opačný proces, ktorý nastal po voľbách 1998 – zmenu spôsobu voľby prezidenta SR, ktorý je od roku 1999 volený priamo. Stať „Moc soudní“ je venovaná prednostne Ústavnému súdu SR. Po vyčerpaní popisu jeho postavenia, štruktúry a kompetencií Marián Belko na príkladoch z obdobia rokov 1994–1998 prezentuje aj „tienistú stránku slovenského ústavného súdnictva“ – nerešpektovanie „nepohodlných“ rozhodnutí Ústavného súdu. Takisto popisuje aj niektoré nedostatky v pôsobení Ústavného súdu SR.

Piatu stať, ktorá nesie názov „Referendum a výsledky jeho používání“, opäť spracovala dvojica v zložení Lubomír Kopeček a Marián Belko. Táto najútlejšia časť knihy popisuje jednak zakotvenie inštitútu referenda v právnom systéme SR, ale aj jednotlivé referendá, ktoré v SR prebehli, resp. boli zmarené. Autori dospievajú k názoru, že využívanie inštitútu referenda v politickej praxi „viac problémov vyprodukovalo ako vyriešilo“, nakoľko sa stalo „jedným z dôležitých nástrojov (zne)užívaných politickými stranami v politickej súťaži“. Diskreditácia inštitútu referenda sa v praxi prejavila aj tým, že jediným úspešným referendumom bolo referendum o vstupe SR do Európskej únie v máji 2003.

Nasleduje stať „Vývoj systému politických stran“. Marián Belko v nej chronologicky popisuje vývoj stranického systému na Slovensku medzi rokmi 1989 až 2002. Politické subjekty pôsobiace v rokoch 1989 až 1990 delí podľa ich pôvodu na štyri skupiny – všeludové hnutia (jediným príkladom je Verejnosť proti násiliu), úplne nové politické strany a hnutia (napr. Kresťansko-demokratické hnutie, Spolužitie, atď.), politické subjekty, ktoré deklarovali návaznosť

na svojich predchodcov z pred roku 1948 (Slovenská národná strana, Sociálnodemokratická strana Slovenska) a politické strany pôsobiace i v období totality (Komunistická strana Slovenska, Demokratická strana). Na ďalších stranách autor čitateľom prehľadne podáva vývoj stranického systému, pričom sa nevyhýba žiadnym zásadným krokom, skokom, ale ani piruetám a pádom, ktoré sa odohrali na slovenskej politickej scéne. Popisuje okrem iného secesie širokospektrálnych hnutí ako VPN či Hnutia za demokratické Slovensko, urputné „boje“ medzi opozíciou a koalíciou v období 1994–1998, aj zmeny politického systému po roku 1998. Slovenský stranický systém označuje za silne polarizovaný, pričom za najdôležitejší cleavage považuje „rozdelenie subjektov podľa akceptácie demokratických hodnôt“. Ideologickému kritériu pripisuje menšiu relevanciu, ako aj kritériu etnickému.

Siedmu stať, „Profily významných politických strán“, spracoval Vlastimil Havlík. Tomu sa podarilo vystihnúť zásadné črty všetkých politických subjektov, ktoré sa na základe parlamentných volieb v roku 2002 dostali do parlamentu. Pri jednotlivých stranách / hnutiach zvolil optimálny spôsob spracovania, keď najprv popísal ich vznik, vývoj, potom výsledky v posledných voľbách a programatiku či ideologickú orientáciu týchto subjektov.

Zborník uzatvára stať „Zahranční a bezpečnostní politika“ od Jaromíra Sedlára. Táto kapitola je obzvlášť aktuálna v súvislosti so vstupom SR do Európskej únie a Severoatlantickej aliancie. Autor najprv načrtáva vývoj slovenskej zahraničnej politiky, pričom správne poznamenáva, že významným faktorom, ktorý determinuje a limituje zahraničnú a bezpečnostnú politiku SR, je malá rozloha a nízky počet obyvateľstva SR. Jaromír Sedlár po popise problémov, s ktorými sa slovenská diplomacia borila počas vlád Vladimíra Mečiara, zameriava svoju pozornosť na súčasnosť. Ako jednoznačné priority

zahraničnej politiky logicky vidí „vstup SR do Severoatlantickej aliancie a úspešnú integráciu do Európskej únie“ a dokumentuje úspechy, ktoré vlády Mikuláša Dzurindu na tomto poli dosiahli. Pokiaľ ide o bezpečnostnú politiku, autor najprv opisuje bezpečnostné prostredie SR a následne možné bezpečnostné ohrozenia. V závere tvrdí, že „najpravdepodobnejším riešením bezpečnostnej tajničky sa javí integrácia Slovenska do NATO a do EÚ“.

Publikácia „Od Mečiara k Dzurindovi“ napriek svojmu menšiemu rozsahu výstižne a relatívne vyčerpávajúco podáva obraz o vývoji na politickej a stránickej scéne v SR počas rokov 1993 až 2003. Nielenže v nej čitateľ najde množstvo faktov, ale aj mnohé analýzy a príklady z praxe, ktoré ho prinútiť zamyslieť sa. Kniha je doplnená bohatým poznámkovým aparátom a kladne treba hodnotiť aj záverečné rozdelenie literatúry do tematických celkov. Autorský kolektív odviezol dobrú prácu a publikácia môže výrazne uľahčiť situáciu študentom (nielen) politológie. Vzhľadom na to, že sa dobre číta, a za predpokladu, že bežný čitateľ „prekúsne“ nie príliš vábny obal, môže sa ocitnúť aj v knižniciach laickej českej a slovenskej verejnosti, zaujímajúcej sa o veci verejné v krajinách stredo európskeho regiónu.

Ondrej Gažovič, Fakulta sociálnych štúdií
Masarykovy univerzity v Brně

Petr Kopecký

PARLIAMENTS IN THE CZECH AND SLOVAK REPUBLICS.

Party Competition and Parliamentary Institutionalization.

Aldershot: Ashgate, 2001, XV + 262 str.

Nedá se říci, že by český Parlament, jeho struktura, organizace a činnost, byly předmětem zvláště intenzivní badatelské pozornosti. Obdobně ani česká politika, resp. český politický systém nepatří k pravidelným tématům zkoumaným zahraniční odbornou literaturou politologickou či konstitucionalistickou. Anglicky psaná kniha *Petra Kopeckého* přispívá ke snižování obou těchto deficitů. Nejen, že analyzuje český, a také slovenský, zákonodárny sbor především s ohledem na roli výborů a frakcí, ale zabývá se také prostředím, v němž oba parlamenty působí. V rámci tohoto zkoumání se věnuje jak relativně konkrétním otázkám vztahu parlamentů a vlád, resp. hlav států, tak obecné tematické postkomunistické konsolidace a institucionalizace této části středovýchodní Evropy.

Za zmínku snad stojí, že se recenzovaná práce zčásti tematicky překrývá s rovněž nedávno vydaným sborníkem editorů *D. M. Olsona* a *W. E. Crowthera* „*Committees in Post-Communist Democratic Parliaments. Comparative Institutionalization*“ (Columbus, 2002), který na jedné straně zahrnuje více zemí regionu, na druhé straně se však věnuje podstatně restriktivněji vymezené problematice.

Kopeckého kniha sice vyšla v roce 2001, většina údajů je však ukončena k roku 1998. Mnohá data pro Českou republiku dokonce sledují jen období let 1992–1996 (tehdy zřejmě probíhaly ankety a rozhovory, z nichž autor vychází). Jen tu a tam vyrozumíme, že *P. Kopecký* je obeznámen i s reáliemi mladšími (zmiňuje např. předložení novely Ústavy z dílny ODS – ČSSD v roce 1999). Tyto ča-